

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı :30824082-610- 1890379
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

14 Haziran 2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekilllerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

- Liste (7 Adet, 8 Sayfa)
- Cevap Yazısı (121 Adet, 219 Sayfa)

7/61984
G.K.148

ADANA MİLLETVEKİLİ
SAYIN TULAY HATIMOĞULLARI ORUÇ'UN
TBMM 7/61984 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE AİT
SORULAR VE CEVAPLARI

SORULAR

Geçtiğimiz yıllarda BBC'nin İngiltere'den ihraç edilen atıkları takip etmesi ile, bu atıkların Adana'da boş araziler ve yol kenarlarına atıldığı görüntüler kamuoyuna yansımıştı. Bunun ardından ortaya çıkan yeni görüntülerle İngiltere'den 'geri dönüşüm' için ithal edilen bu plastik atıkların arasından çıkan veya dönüşüm sonrası oluşan çöpler yakılarak Adana'da tarım alanları ve kıyıları tehdit ettiği belgelenmişti. Konuyu o zaman gündeme getirmiştik ancak sorun halen güncelliğini korumaktadır. Geçtiğimiz günlerde de Londra'da Bloomberg için çalışan bir gazetecinin, Avrupa'da atılan çöplerin nereye gittiğini öğrenmek için 3 çöp poşetinin içine yerleştirdiği GPS vericisi ile; çöplerden birinin Londra'da kalırken, diğer ikisinin Almanya üzerinden Adana'ya geldiğini tespit ettiği "Türkiye Avrupa'nın çöplüğü oldu" başlığı altındaki haberi basma yansıdı.

Adana'da ithal edilen atıkların boş arazilere kamyonlarla taşınması ve toprakla karışması ile oluşan atık tepeleri; Adana'da yaşayan yurttaşlar ve bu konuda çalışma yürüten uzmanlar, ekolojistler tarafından defalarca şikayet edilmiş ve konuya dikkat çekilmiştir.

Üretilen çöplerin sadece yüzde dokuzu geri dönüştürülebilmektedir. Geri dönüştürülemeyen ve çoğunluğu ambalaj olan bu çöplerin yakılması, doğaya verdiği büyük zarar nedeni ile, istenmeyen bertaraf yöntemlerinden biridir. Buna rağmen, Avrupa ülkelerinden gemilere yükleyerek getirilen çöpler Adana'da olduğu gibi çoğu zaman yakılmaktadır. Terk edilen ve yakılan çöpler, tüm canlılar için ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Plastik, içinde büyük oranda kanser yapıcı kimyasal barındırmaktadır. Bu nedenle plastik atık ithalatının derhal yasaklanması, geri dönüşüm firmalarının iç piyasadaki çöpleri almaya zorlanmaları gerekmektedir ve geri dönüşüm firmalarının sıkı denetlenmesi sağlanmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Bakanlığınızın firmaların kapasite üzerinde ithalat yapıp yapmadığı, ithal edilen atıkların geri dönüşüm süreçlerini takip ettiği denetimleriniz hangi sıklıkla yapılmaktadır? Adana'da bu denetimler en son ne zaman yapılmıştır?
2. Sorumsuz firmalarca yol kenarlarına ve boş arazilere atılan atıkların doğaya verdiği zararın önlenmesi için sıkı denetim mekanizmalarının kurulması için çalışmalarınız var mıdır?
3. Atıkların yakılmasını engelleyerek, doğaya ve insan sağlığına verilen zararların ortadan kaldırılmasını sağlamak üzere çalışmalarınız var mıdır?
4. Tüm dünyada artan plastik tüketimi nedeni ile atıklar yönetilemeyecek düzeye gelmiştir. Türkiye'de plastik atık yönetimi ile ilgili çalışmalar yapılmakta mıdır? Yapılıyorsa bu çalışmalar nelerdir?
5. Adana'daki atık tepelerine ve uluslararası medyanın defalarca dikkat çektiği konuya dair bugüne kadar neden bir çalışma yapılmamıştır?
6. Yurttaşlar tarafından yapılan şikayetler ve kamuoyuna yansıyan görüntüler Bakanlığınızca değerlendirilmekte midir? Konunun takibi yapılmakta mıdır?
7. Adana'ya kadar izi sürülen en son atıkların sinyal verdiği ve ardından sinyalin kaybolduğu-geri dönüşüm merkezi olmadığının altı çizilen- yerin neresi olduğu hakkında çalışma yürütülmekte midir?
8. Plastik kirliliği dünyada kaygı uyandıracak düzeye gelmiştir. Avrupa ülkelerinin yönetilemeyecek düzeye gelen bu "çöplerden kurtulma" sorumluluğunu üstlenmeyerek başka ülkelere

ihraç etmesi tek taraflı bir çözümdür. Türkiye'deki olumsuz etkileri düşünüldüğünde, Bakanlığımızın plastik atık ithalatının yasaklanması yönünde adımları olacak mıdır?

9. Yönetmelikte ithal çöp toplam kapasiteleri yüzde 80 ile sınırlı olan firmalar bu kotayı sonuna kadar kullanmaktadır. Dolayısı ile Türkiye'den çöp alınmamakta, bu nedenle büyük oranda geri dönüşüm sağlanmamaktadır. Döviz girdisi nedeni ile ülkedeki atıkların geri dönüşümü gözden çıkarılmaktadır. Bu yaklaşımı ortadan kaldırmak üzere Bakanlığınızca adım atılması planlanmakta mıdır?

10. Belediye ve İl Çevre Müdürlüğü'nün denetimleriyle çöpleri yasadışı olarak arazilere atan nakliye şirketlerine ceza yazılsa da tek başına denetimlerin yeterli olmadığı açıktır. Dönüşümü mümkün olmayan çöplerin yurda girişinin engellenmesi ve dönüşümün sıkı takibi gibi bütünlüklü bir politika uygulanacak mıdır?

CEVAPLAR

1-2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna istinaden çıkarılan diğer meri mevzuat hükümleri uyarınca, gerek geri kazanım faaliyeti kapsamında atık ithalat izni verilen atık işleme tesisleri, gerekse de Toplama Ayırma Belgesi kapsamında yurtiçinden atık toplayarak toplama-ayırma ve/veya geri kazanım faaliyeti gösteren tüm tesisler, sınır gümrük idarelerinin bulunduğu 17 İldeki 27 ihtisas gümrük kontrol noktasında incelemeler başta olmak üzere, bu atıkların ülkeye girişinden itibaren yurtiçinde toplanmasından taşınmasına ve geri kazanımından prosesin kaçınılmaz sonucu olarak ortaya çıkan bakiye atıkların bertarafına kadar olan tüm süreçte, Bakanlığımız ve Adana Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğümüzde görevli denetim personelleri tarafından sürekli olarak denetlenmektedir.

Ülkemizde ithalat işlemleri Ticaret Bakanlığı tarafından her yıl yayımlanan Çevrenin Korunması Yönünden Kontrol Altında Tutulan Atıkların İthalat Denetimi Tebliği ve Bakanlığımız tarafından yayımlanan 2021/25 sayılı Genelge ile yürütülmektedir. Mezkur genelgenin ilgili hükümleri çerçevesinde Atık İthalatı Kayıt Belgesi almaya hak kazanan Çevre İzin ve Lisans belgesine sahip tesislerin üretim kapasitesinin %50'si kadar yıllık kota tahsis edilmektedir. Tehlikesiz atık ithalat işlemleri, Bakanlığımız Entegre Çevre Bilgi Sistemi bünyesinde bulunan İthalat İhracat Bildirim Sistemi üzerinden online yapılmakta olup, atık ithalatı yapan geri dönüşüm tesislerinin tahsis edilen kotayı aşmaları mümkün değildir.

2-Geri dönüşüm sektöründeki firmaların lisansları kapsamında kabul ettiği atıklar, geri kazanım verimi, proses sonucunda oluşan ürünler ile fire ve bakiye atıklar Bakanlığımızca ATYÖN Sistemi üzerinden takip edilmektedir. Mevzuat hükümleri kapsamında; gümrük bölgelerinde yapılan denetimlerde, atıkların ithalat için uygun olup olmadığı başvuru belgeleri ve fiziki kontrol sonuçlarına göre değerlendirilmekte ve atıkların ithalatı yasak olan atık listesinde yer alıp almadığı, başka atık ya da malzemeler ile karışıp karışmadığı, kirli kontamine ve tehlikeli atık grubunda olup olmadığı, yasaklı veya diğer atık kodları/GTİP tarife kodları altında ülkeye girişinin yapılıp yapılmadığı kontrol edilmekte, gerekli görülmesi halinde de atığın tehlikeli madde ile kontamine olup olmadığına dair elementel analiz yaptırılmaktadır.

3- Çevre Mevzuatı kapsamında denetim ve incelemeler gerçekleştirilmektedir. Ayrıca, Plastik atık ithalatı geri dönüşüm amaçlı yapılmakta olup, yakma ve bertaraf amaçlı plastik atık ithalatı yasaktır. Sadece ithal edilen atıklar değil iç piyasada toplanan atıkların da çevreye zarar verecek şekilde yakılması yasaktır.

4- Bakanlığımızca yönetilmekte olan Atık Yönetim Uygulaması (ATYÖN) altında yer alan Atık Beyan Sistemi (TABS) ile atık üreticileri tarafından yapılan tehlikeli ve tehlikesiz atık beyanları, Mobil Atık Takip Sistemi (MoTAT) ile tehlikeli atıkların ve ithal edilen plastik atıkların taşınması süreci ve Kütle Denge Sistemi (KDS) ile de işleme tesislerinin kabul ettikleri atıklara uyguladığı geri kazanım/bertaraf işlemlerine ilişkin iş ve işlemler kayıt altına alınmakta, izleme ve denetleme faaliyetlerinde kullanılmak üzere Bakanlığımız ilgili birimlerine raporlanmaktadır.

2021/9 ve 2021/16 sayılı Atık İthalatı Uygulama Genelgesi ile ithal edilen plastik atıkların gümrük işlemlerinden sonra atık işleme tesisine gönderimindeki taşıma süreci de MoTAT kapsamına alınmış olup, atık yüklü araçlardaki mobil cihazlar vasıtasıyla çevrimiçi olarak (anlık verilerle) izlenmektedir. Söz konusu atıkların taşıma işlemleri 2021/25 Sayılı Genelge ile MoTAT dahilinde sürdürülmektedir. Bakanlığımız tarafından yürütülen Sıfır Atık projesinin yaygınlaşması ile kaynağında ayrıştırılmış atıkların ve iç piyasa toplama oranlarının artmasıyla atık ithalatında dışa bağımlılığın azaltılması hedeflenmektedir.

5-Adana İlinde atıkların yakıldığı ve yol kenarlarına döküldüğüne ilişkin yabancı ve yerel basında yer alan haberler ile Bakanlığımıza ulaşan ihbar ve şikayetlere istinaden, bölgede faaliyet gösteren toplama ayırma ve tehlikesiz atık geri kazanım tesisleri ile atık toplayan araçlara ilişkin Bakanlığımız ve Adana Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğümüz ekiplerince gerekli takip ve inceleme işlemleri gerçekleştirilmiş olup, 133 atık geri kazanımı tesisinden 27 adet tesisin Çevre Mevzuatına aykırı olarak Çevre İzin ve Lisansı olmaksızın faaliyet gösterdiği ve bazı şahısların atıkları Mevzuata aykırı olarak topladığı, taşıdığı ve bertaraf ettiği tespit edilmiş ve 9.557.288 Türk Lirası idari para cezası uygulanarak Lisanssız faaliyet gösterdiği tespit edilen 27 adet tesis hakkında faaliyetten men kararı alınarak kapatma işlemleri yapılmış, ayrıca atık döktüğü tespit edilen ilgili şahsa Türk Ceza Kanununun 181 nci Maddesi “Çevreyi Kasten Kirliletmek” suçuna istinaden Cumhuriyet Savcılığına müteaddid zamanlarda suç duyurularında bulunulmuştur. Söz konusu bölgede Bakanlığımız ve Adana Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğümüz tarafından denetim, takip ve inceleme işlemleri devam etmektedir.

6- Bakanlığımıza ve Adana Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğümüze ulaşan tüm şikayetler ihbar niteliğinde kabul edilerek, gümrük kontrol noktalarında, geri dönüşüm tesislerinde ve atıkların işleme tesislerine ulaştığı ana kadar olan her yerde gerekli inceleme ve denetimler yapılmakta olup, çevre kirliliğine yol açan atık üreticilerinin ve/veya atık ithalatı gerçekleştiren firmaların tespit edilmesi durumunda Mevzuatımız çerçevesinde gerekli iş ve işlemler yapılmaktadır.

7-Çoğunluğu İngiltere ve Avrupa Birliği ülkelerinden ithal edilen plastik atıkların döküldüğü ve yakıldığı ve Adana’da yasa dışı plastik döküm alanlarından toplanan toprak, kül, su ve tortu örneklerinin yüksek toksik düzeyde olduğu ile ilgili sosyal medyada haberler yapılmıştır. Akabinde, “İngiltere’den getirilen tehlikeli atıkların Adana’da geri dönüşüm tesisi olmayan bir bölgede ortaya çıktığı” yönünde basına yansıyan haberlere istinaden Bakanlığımızca bölgede inceleme ve denetim işlemleri gerçekleştirilmiş ve ‘Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik’in ‘EK-2:Kirlilik Gösterge Parametreleri Listesi, Potansiyel Toprak Kirliletti Faaliyetler ve Faaliyete Özel Kirlilik Gösterge Parametreleri-Tablo 1.Kirlilik Gösterge Parametreleri Listesi’ kapsamında analizleri yapılmak üzere atık dökümü yapıldığı iddia edilen lokasyonlardan numuneler alınarak analiz yapılmak üzere Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarına gönderilmiştir.

31/03/2022-02/04/2022 tarihlerinde de yine bölgede denetlemeler yapılmış, bu denetlemeler boyunca 7 denetim ekibi tarafından bütün bölgenin taranmış ve herhangi bir yeni döküm tespit edilmemiş, haberlerde yer alan görüntüler incelenmiş ve yeni olmadığı anlaşılmış, geri dönüşüm tesisi olmadığı iddia edilen alanın geri dönüşüm firmalarının bulunduğu bir sanayi sitesi olduğu tespit edilmiş ve söz konusu alanda herhangi bir tehlikeli atığa rastlanmamış, analizlerde çevre ve insan sağlığı açısından tehlike yaratacak hiçbir parametre tespit edilmemiş, bu kapsamda haber ve haberin içeriğinde yer alan bilgilerin asılsız olduğu anlaşılmıştır.

8-Ülkemize çöp ithalatı yapılmamaktadır. Plastik atık ithalatı geri dönüşüm amaçlı yapılmakta olup, yakma ve bertaraf amaçlı plastik atık ithalatı yasaktır. Ayrıca ithal edilecek atık plastiklerdeki kontaminasyon oranı %1 ile sınırlandırılarak, temiz ve geri dönüşüm verimi yüksek atık ithalatı yapılması sağlanmıştır. Sıfır Atık projesinin yaygınlaşması ile kaynağında ayrıştırılmış atıkların ve iç piyasa toplama oranlarının artmasıyla ithalata olan ihtiyaç azalacak ve geri dönüşüm tesislerinin ihtiyacı olan atık kaynağı iç piyasadan tedarik edilmiş olacaktır.

9-Ülkemizde ithalat işlemleri Bakanlığımız tarafından yayımlanan 2021/25 sayılı Genelge ile yürütülmekte olup, genelgenin ilgili hükümleri çerçevesinde Atık İthalatı Kayıt Belgesi almaya hak kazanan Çevre İzin ve Lisans belgesine sahip tesislerin üretim kapasitesinin %50'si kadar yıllık kota tahsis edilmektedir. Geri dönüşüm tesisleri hem iç piyasadan hem yurt dışından atık tedarik ederek birçok üretim sektörü için hammadde kaynağı olan plastik çapak ve granül elde etmektedir. Yurt içi toplama oranlarının artmasıyla ithalata olan ihtiyaç azalacak ve geri dönüşüm tesislerinin ihtiyacı olan atık kaynağı iç piyasadan tedarik edilmiş olacaktır.

10-Yapılan kontrol ve incelemeler neticesinde; ithalatı uygun bulunmayan atıklara onay verilmemekte olup, kota aşımı yaptığı veya Mevzuata aykırı bir şekilde geri dönüşüm faaliyeti gerçekleştirdiği tespit edilen tüm tesislere de Çevre Kanununun ilgili maddeleri gereğince idari yaptırımlar uygulanarak Geçici Faaliyet Belgesi/Çevre İzin ve Lisans Belgesi ve bu belgeye esas olarak ithalat yapmasına izin verilen Atık İthalatçısı Kayıt Belgesi iptali yapılarak faaliyetten men kararı verilmekte ve ithalata uygun olmadığı tespit edilen atıklara ilişkin de "Mahrece İade Kararı" alınarak ilgili ülkeye geri gönderilmesi sağlanmaktadır. Bununla beraber, çevreyi kirlettiği tespit edilen işletmeler/kişiler hakkında da Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uyarınca Cumhuriyet Savcılıklarına suç duyurularında bulunmaktadır.